

ները կը ցնդին, կը հեծենէ, կը դուրս, պաշ քրտախնէր կը թափէ եւ այլն: Ամէն բանէ յառաջ պետք է նայիլ որ փոխէ, որ կ'ըլլայ մեթ կամ տար ջուր կամ օծանախառն ջուր խմելով եւ կամ փետրով սրկար խառնելով: Անիկ ետեւ պետք է շատ կաթ կամ հաւկթի սպիտակուցով խառն տար շարքաւ: Ջուր կամ մեղրաջուր խմելուն, քիչ մ'եղբոր զօրաւոր թէ է, կամ սեւ խաշուէ տալ եւ լուծուած յառաջ բերելու միջոցներ գործադրել: Կայն միջոցին պետք է թոռնաւորեանք միշտ քաշելընէ թէ եւ: Խնայիկը ինդգո՞ւմ կ'ընայ, որպէս զի քուէն վրայ չգայ, եթէ վրան թուլութիւն գայ, գինի տալու է, եթէ այլապէս եւ ջերմութիւն կրեած է, պետք է ցուրտ ջրով պտտասանք դնել դուրսից, իսկ եթէ անգգայնացած է, սրունիկ կախուղ մատուցու իրայ մանտիխի ոգի կամ Բիֆալ մանտիխ դնել, եւ եթէ թոյնն դուրս ելած է արգէն, գրեթով (seringue, ֆլեպպէթ) քայտալ կամ սեւ խաշուէ ներմուծելու է:

Անիկ թոյնն աղեղեղութիւնն տար Ժամ եղբը կը ստի, որուն տակ աւանդ համար պետք է անմիջապէս լուծիչ դեղ մ'առնուլ, լաւագոյն է աղեղնայ (ricin) իւղ, եւ կամ գրեթով լուծել տալ, որմէ ետեւ քայտալ խմելու է, իսկ եթէ շնչառութեամբ թոռնաւոր մտաւ մը ստամոքս երթայ, ինչպէս շնոտ արուեստաւորներու կը հանդիպի, պետք է վերայիշեալ միջոցներով թոյնն հետացընելու աշխատիլ: Եթէ փոսփրէ թոռնաւորեանք է մէկն, որ յայտնի կ'ըլլայ մեթ է փոխադր սխտորի հոտ մ'ուսնի եւ միջոյ մէջ լուսաւոր կ'երեւայ, իւզային դեղ երբեք պետք չէ տալ, հապա միայն աշիւրի տեսակներէ շինուած գաղջ եւ մածանող բմոցիկներ, ինչպէս նաեւ կրնայ հաւկթի սպիտակուցով խառն տար ջուր, եւ քիչ մ'եղբոր պայած մացնեղիայի ջրով մէջ լուծուածը: Եթէ զատիկէ (arsenic) թոռնաւորեանք է մէկն եւ բժիշկ չգտնուի, պետք է հին երկաթի մը վրայէն դրսիտը քերել եւ ջրով մէջ խառնելով խմընել:

Իսկ եթէ թոյնն բերեւն չէ մտած, այլ թոռնաւոր կամ կատղած անտուրն մը խառն կամ խոյթած է գիկին, պետք է նոյն տեղոյ արեւնը հանել կերպով մը, ինչպէս Ժճելով: (Վասն զի թրով կ'լլուած կենդանային թոյնն չի վնասեր,) այնուհետեւ զօրաւոր աղաջրով օծանախառն կամ քայտախառն ջրով, եւ ի հարկին՝ մեզով լուալ: Արեան հոսումն երբեք պետք չէ արգելուլ:

ԳՐԱՅԻԳԱՆԱԿԱՆ

ԳՅԱՅՈՒԹԱՆՈՒԹ ԳՅՈՒԼ ԲԱՄԲԱՆԵՆԻՍԻ ԿԵՐՊ

Հատ անգամ լուծած տրտունը մըն է պարտիկպաններէն՝ որ պողատու ծառերն թանձր կ'աճին եւ տերեւալից կ'ըլլան, բայց շատ քիչ կամ ոչինչ պտուղ կու տան: Ասիկայ ծառերն լաւ հոգալէն եւ երկրին յոռութենէն յառաջ կու գայ, անոր համար պետք է այնպիսի հնարքներ ի գործ դնել՝ որ տերեւոց աճման չափ

գրուի եւ տերեւի աճքն ծաղկանց աչքի փոխուի: Հոս յառաջ կը բերենք սոյն հնարքներն:

1. Ծառերու գլխաւոր ճիւղերու ծայրերն կամ՝ ամենեւին պէտք է կտրատել, եւ կամ՝ շատ քիչ կտրատելու է:

Ասով մեծ աղբիւնք յառաջ կու գայ: Վասն զի հիւժըր կը ստիպուի շատ աչքերու վրայ ազդել, որով աչքերու հիւժին հոսումը ակաւանջւով՝ աւելն ծաղկի աչքեր կը կազմուին, որոնք երկրորդ տարին կը ծաղկին:

2. Գլխաւոր ճիւղին կողմնական ոստերը պէտք է քանի մը սանդիմեղր աճեցնէ ետեւ՝ կտրատել:

Ասով ծառին հիւժին մէկ մասն անգործունեայ կը մնայ, որով հիւժին կը ստիպուի նոր աչք կազմել: Եւ որովհետեւ այս երկրորդ անգամուն հիւժին հոսումը կը տկարանայ՝ ծաղկի աչքեր կը կազմուին: Բայց գգուշութիւն պետք է ընել կտրատելու ատեն, եւ աւելի թանձր աճող ծառերու գործածելու է սոյն կերպի:

3. Գլխաւոր ճիւղերն հորիզոնական գրից բերելու է, եւ աւելի վար ծռելով՝ կապելու է: Ճիւղերն վար ծռելով՝ հիւժի հոսումը կը նուազի, որով կարճ է նուրբ աչքեր յառաջ կու գան, որոնք ծաղկի աչքեր կը կազմեն:

4. Մարտի կամ Ապրիլի մէջ գետնէն քանի մը սանդիմեղր բարձր՝ գանալով բնին բոլորաթիւը շրջանակ մը գծելու է:

Ասով ծառին աճումն կ'ընդհատի եւ կարող չ'ըլլար զօրաւոր ճիւղեր արձակել, որով կը ստիպուի ծաղկի աչքեր կազմել: Ասոր մէջ շափ մը պահելու է: Գծուածին ձեղքին խորութիւնն բնին թանձրութենէն կախում ունի, եւ պիտի նայուի որ ծառը կարենայ մինչեւ աշուն իւր վերջը գոցել: Այս հաստութիւն կրնայ նաեւ ծառին ամէն մէկ ճիւղին վրայ ալ ըլլալ, բայց ոչ բնին վրայ ալ՝ միեւնոյն ժամանակ:

5. Գարնան՝ ծառին գլխաւոր արմատները հողէն դուրս հանելու է, եւ դանդից կամ ամբողջ եւ կամ երկայնութենէն մաս մը կտրելու է եւ դարձեալ հողով նսծկելու է:

Այս անգթութիւնն գործարքելու է՝ երբ ծառն աճելու պնշափ մետ ըլլայ, որ վերայիշեալ միջոցներէն եւ ոչ մէկն օգտէ: Ապա թէ ոչ՝ կրնայ ծառն ասով ծանր հիւանդանալ եւ կամ բոլորովին չորնալ:

6. Աննա կամ գարնան ծառին արմատն ամենայն գգուշութեամբ հողէն հանելու է եւ դարձեալ անկելու է:

Այս կերպն մեծ արդիւնք յառաջ կը

բերէ: Ղշոյն իսկ մեծ ծառեր զգուշութեամբ
Հանուած եւ դարձեալ տնկուած են, եւ յաջորդ
գարնան ծաղկալոյց ծաղկած են: Բայց հարկաւոր
է՛ք ծառը տեղափոխել. նոյն տեղն ալ դարձեալ
տնկուելու ըլլայ, նոյն արգիւնքը կ'երեւայ:

Ե Դ Ա Ն Ի Մ Ե Կ Ի Ն Ի Ի Ի

Ղշակի յարմար է ամէն գետին՝ ուր կա-
նանդեղներ լաւ կ'աճի: Ետմարագոյն տեղն է
միջակ ծանր երկիր, որ արեւ տեսնէ եւ քիչ
մը պատպարեալ ըլլայ, թէեւ ելակն միշտ բաւ-
ական պտուղ կու տայ, եթէ այս պայմաններն
ալ չըլլան:

Ղէտք է ելակի տնկերն իրարմէ բաւական
հեռու տնկել. ասով դիւրին կ'ըլլայ հոգալն,
այնն աղբ դնելը, ամառն աղաղ (նոս), եղեւնոյ
տրեւ. եւ այլն գնելն: Ղշոյնպէս քաղելու ժա-
մանակ պտուղներն ու ճիւղերը կոխելու վախ
չ'ըլլար: Թէեւ այս կերպով աւելի երկիր կը
դրաւուի, սակայն պտոյցը առատութիւնն ու լաւ-
ութիւնը նոյն փետտուն կը հաստատի:

Այն գետինն՝ որ ելակ տնկելու կը սահ-
մանուի, պէտք է խորունկ փորել եւ աղբ դնել:
Լաւագոյն է կոշիւ կէս փաած աղբ եւ աղբա-
խառն հող. նոյնպէս թոշնոց աղբն լաւ է, իսկ
ձիւռ աղբն պարպտութիւնը շատ սկար է:

Տնկելու ամէնէն յարմար տառնի է Օգոս-
տոս եւ Սեպտեմբեր. այս ամսոց մէջ տնկուած
եղակն երկրորդ տարին առատ պտուղ կու տայ:
Բայց կրնայ նաեւ գարնան՝ Մարտ, Ապրիլ եւ
Մայիս ամիսներուն մէջ ալ տնկուիլ, եթէ Օ-
գոստոսի եւ Սեպտեմբերի մէջ գրեւ պատրաստ
չէ ելակի սահմանեալ երկիրը:

Իւրաքանչիւր տունի պէտք է իրարմէ 30
սանդիմեզը հեռու ըլլալ, իսկ իւրաքանչիւր
կարգը՝ 50 սանդիմեզը:

Ելակը տնկելէն ետեւ՝ զլիաւոր հոգը
պէտք է ըլլալ ամուն վայրի խտտերէ պահպա-
նել: Եթէ գարնան անկուի ելակն՝ պէտք է նոյն
տարին ծաղկանց ծիլն խլել հանկի, ապա թէ
ոչ՝ առնկն այս առաջին պտղովն շատ կը տկա-
րանայ: Աշնան պէտք է տունին աղբով թնթել
մը ծածկել. (ընտրելի է կոճու աղբը). եւ ձմեռն
պարպէս ծածկեալ անցնելէն ետեւ՝ գարնան աղբը
գետնի մէջ թաղելու է: Ելակը ծաղկելէն եւ
ծաղկը թափելէն ետեւ՝ պէտք է առանց յա-
պաղելու աղաղ կամ եղեւնոյ տեբեւ տարա-
ծել տնկերուն տակ. ասով ոչ միայն պտուղն աւ-
ազէ եւ աղտելով թնթէ կը պահպանուի եւ հա-

ճոյական տեսք կ'առնու, այլ զլիաւորաբար
սեռն վայրի խտեւ կը պահպանուի եւ արեւու
ջերմութիւնէն չի ցամքի:

Ելակի ամուն երեք տարի մէջ մը պէտք
է փոխել. վասն զի երեք տարի ետքը պտուղն
շատ պղտիկ եւ անէ կ'ըլլայ. բայց միւսոյն տա-
րին նոյն տեղը դարձեալ ելակ տնկել չ'ըլլար.
Գէթ տարի մը պէտք է նոյն տեղն ուրիշ բան
մը տնկել:

Թ Լ Ի Ե Լ Ի Ի Ն Ե Դ Ի Կ Ի Կ Ի Ի Ե Լ Ե Լ Ե Լ

Պտղատու ծառերն նեցուկի անհրաժեշտ
պէտք ունին: Կրնանք ամենայն ստուգութեամբ
հաստատել՝ որ ամէն տարի հաղարար որ պտղա-
տու ծառեր կը չորնան ի սկզբանէ հեռէ կտր-
գաւորեալ եւ հաստատուն նեցուկ մը չունե-
նալուն. եւ ընդհակառակն այն տեղերն ուր ա-
տոր միտ կը դրուի, ուղիղ եւ զօրաւոր ծառեր
կը տեսնուին:

Շառի մը նեցուկն որպէս զի իւր վախ-
ճանին ծառայէ՝ պէտք է որ ամուր, ուղիղ, երւ-
կայն, ողորկ եւ տեսական ըլլայ: Այսպիսի նե-
ցուկ մը կրնայ երկայն ատեն խոնարութեան ու
փտութեան դիմանալ, եթէ ըստ կարգի պա-
տրաստուած է: Բայց նեցուկներն աւելի շուտ
կը սփռն փախլ՝ քան չորն. չոր նեցուկն եթէ
կրակի միայն բռնուի եւ երեսն անխաղաղ՝ աւելի
երկայն կը դիմանայ. իսկ եթէ կարող կամ
իւրով օժուի եւ պնպէս թաղուի, շատ աւելի
դիմացկուն կ'ըլլայ:

Կորագոյն գիւտն՝ որով պայտիս նեցուկ-
ներն շատ տարին կը դիմանան, է հուպան
(créosote) ըսուած նիւթով օծել. այս նիւթն
կարէ կը հանուի եւ հակաանխաղաղ զօրութիւն
ունի: Մտապահով օծելու համար՝ պէտք է լաւ
չորցած եւ սրածայր նեցուկներն 60 սանդիմեզը
բարձր փայտե անօթներու մէջ՝ 50 սանդիմեզը
խորութեամբ ցուրտ մնապահի մէջ մխելու է,
եւ ասոր մէջ 8—14 օր թող տալու է: Լաւագոյն
է՝ եթէ մտապահի տաքցուն, վասն զի ասով
աւելի լաւ կը թափանցէ փայտի մէջ: Կրնայ
նաեւ չոր նեցուկն կրակի վրայ բռնելէն ետեւ՝
մտապահի մէջ մխուիլ եւ 48 ժամ մէջը թոս-
ղուիլ: Ամենէն լաւագոյնն է՝ մտապահի մէջի
նեցուկներովն 110—120° Կելսիուս տաքցնել,
եւ պաղեցնելէն ետեւ՝ թող տալու է որ նե-
ցուկներն 6—8 ժամ մէջը մնան: Ատոր համար
պէտք է առնուլ երկաթի անօթ մը՝ 70 սանդի-
մեզը խոր եւ 80—85 սանդիմեզը լայն, եւ

մէջն այնչափ մասպահ հնելու է՝ որ նեցուկներն 40 սանդղիմբեր նշոյնն մէջ միտուած ըլլան: Իսկ ծորերէն գուրս մնացած մասն բաւական է նշոյնով օժել:

Այսպէս պատրաստուած նեցուկներն տար տարի հողի մէջ մնալէն ետեւ ալ՝ բոլորովին առողջ եւ անփութ կ'ըլլան:

ՅԱՆԿԱՅԻՆ ԲՈՒՄԲԱՆԵՆԻ ՏԵՐԵԻՈՒՂ

Ֆլանդիթ (հիւմիւլ) ծաղկի տեսակներն յառաջ բերելու համար՝ ծաղկի ցօղունը ճեղքելով՝ ուրիշ տեսակներու հիւմիւ մէջ կը մուծանեն. բայց այս կերպն ընդհանուր գործածութիւն չէ գտած: Յակնիթի բոլորովին նոր եւ զոյնդափուտ տեսակներ յառաջ բերելու համար՝ պէտք է սոխին անմիջապէս քովէն տրեւն մը առի շեղ կարել եւ թաղարի մը մէջ անկել, որուն մէջ ըլլայ տրեւէի հող շատ աւազով խառնեալ: Տնկելէն ետեւ թաղարին վրայ պէտք է 1 սանդղիմբեր բարձրութեամբ հող լցնելու եւ ապակից տակ դնել: Եթէ 8—10 շաբաթ ետքը տրեւէին ծայրն սկսի չորնալ, ստոյգ նշան է՝ որ տրեւէին տախն սկսած է սոխ կաղմուել: Այսպէս բազմացնելու համար ընտրուած տրեւէներն պէտք են թաղարի մը առողջ ըլլալ, իսկ յակնիթի տունկն ծաղկած եւ ծաղկեղ բոլորովին անցած ըլլալու է:

Wiener Garten-Börse.

ԲԵՐՈՑԵՐԱՅԵՆ

ԽԱՉ ՈՒ ԾԵՓՈՉ

ՎԵՐԻՆԻ ԺՈՐՏՆԱՆՆԵՐԵՆ ՎԵՊ ՄԸ

(Հորսնաւորիւն)

11. Վստմցաւոր դեր մը:

Այս խոսակցութեան ետքը խիստնէս գիշերն անցուն անցոյց: Այլեւայլ խորհրդներով կը տանջուէր: Ծարրիգային ունեցած յարաբերութիւններն հիմայ որոշ իմացու: Գոյանդոյին բնած վերջին առարկութիւնն աշխարհքին մէջ շատ անգամ՝ կը հնարդիւի, բայց որ սիրելին կրնայ երբեք մտքէն անցընել, թէ իւր սուրբ եւ մաքուր սիրոյն փոխարէն այսպիսի ստորին մտածութիւններն առարկուին: Փոխարէր օտարականին բոսածներն ամենեւին ստուգուած չունենին, բայց յայտնապէս գիմարգրել չէր ուզած, յուսովով որ ունէր բան մ'իմանայ, Գոյանդու կը մտածէր, թէ արդեօք գահերիցուն աւերկ օգտակար չ'ըլլար եթէ հակառակորդը հետի վերին երեսն միաբանելու ըլլար: Եթէ մահն

վճռուած ըլլար, կրնար թերեւս գաւաճանութիւնն ի դերեւ հանել: Ասով կրնար գաւաճաններն ծանրնալ եւ վերջին վայրկեանին գիմարգ մեկդի գգելով՝ իւր հայրն ու բարեկամը պաշտպանել: Եւր դիւրաւ գրգիռ բնութեամբն յարմար կը գտար, որ ի ծառուկ գահերիցուն պաշտպանն ըլլայ եւ ասով գոնէ անոր արժանեացն հաստցուցմ ընէ: — Բայց ընտանեացն այնպիսի դեր մը պիտի խաղար, որ ամէն պատուաւոր մարդկան արհամարհանաց առարկայ պիտի ըլլար: Ախմաւոր որ ամենամեծ սպեւրախտը պիտի համարուէր. եւ ետեւէն պիտի բռնէ, որ չնչին ունայնատրութեան մը համար տարաւառուան բարեբարութիւններն մոռցուէ: Իւր կողմը, կրթութիւնն, վիճակն միայն գահերիցուն պատրասկան էր. հիմայ յանկարծ իրմէ պիտի ապստամբէր, թէ եւ միայն արտաքուստ, եւ ասանց գահերիցուն բան մ'իմացնէր: Ամէն բան ինքն ասանքին պիտի մտածէր, գործէր եւ ի գլուխ պիտի հանէր:

Ասպէս տար նաեւ իւր բնաւորութեան յղատակութիւնն. եւ իւր ծմբորտատրութիւնը կ'ընդգդիմանար: Մէկ կողմանէ մտանել պիտի համարուէր, որ ստուգիւ չէր. եւ ուրիշ կողմանէ ալ միշտ վրան կապած առջ պիտի նայէին, թէպէտ եւ գիտէր որ իրենց հրաւիրեցին զինքը: Բնաւ տարակույս չունէր, որ զինքը պիտի գործածեն մինչեւ որ իրենց վրանանին հասնին, իսկ անէկ ետքը մեկտեղ պիտի նեւանէ:

Իւր մտածմանց մէջ ուրիշ պատճառ մին ալ կը շօշափէր. եւ այս՝ Ծարրիգային ունեցած սերն էր: Սիրտը չէր տանէր, որ իւր սիրելոյն հայրն ու եղբայրը գաւաճանութեան մը գործակից կարծէ, ստոյգ է գահերիցուն հակառակորդն էին, բայց թէ մարգապալան ալ էին, որոշ չէր կրնար հաստատու: Կ'ուզէր ամէն բան արդ տեղեկանալ. եւ եթէ անոնք ալ իրօք գաւառորութեան մասնակից ըլլան՝ իւր համոզելու կարգութեամբն զանոնք ետ կեցընելու կը յուսար:

Վերջապէս այս երիտասարդը կը կարծէր որ այս ամէն բան իւր ձեռքն է. եւ թէ եւ միշտ զգոնութեամբ կը վարուէր, սակայն ինքն ալ տեսակ մը պատուաստութեան նշմարակ էր. բայց ի վստմանի այս ամէն բանին մէջ Աստուծոյ մասը տեսնել կը կարծէր, որ ստահակութիւն մը ի դերեւ հանելու համար զինքը գործէր: Կ'ուսուէր իւր ուրախութեան մէջ մոռցու սակայն պատուէր մը զոր Աստուծոյ մասը յառաջագոյն տուած էր իրեն: «Մի ստեր,՝ կ'ընէ Աստուծոյ պատուիրանն: Խիստնէս այս պաշտանին ինք զինքն որոշած էր: Իւր հայրենի բարեկամին եւ Գոյանդոյի բնականաց պաշտպանն ըլլալ որոշած էր. եւ այս վստմանաւ արհամարհանաց եւ պայմանութեանց մեծ կոյան, որ առ Ժամանակ մի իւր վրան պիտի ծանրանար, յանձն տաւա:

Հաջիւ աստուան դէմ՝ քուն մտաւ, բայց երկու ժամէն՝ ասանց հանգիստ առնելու եւ զօրանալու՝ արթնցաւ: Ինք զինքն որոշած էր: Իւր հայրենի բարեկամին եւ Գոյանդոյի բնականաց պաշտպանն ըլլալ որոշած էր. եւ այս վստմանաւ արհամարհանաց եւ պայմանութեանց մեծ կոյան, որ առ Ժամանակ մի իւր վրան պիտի ծանրանար, յանձն տաւա:

Երբոր Եսկայ խիստնէսին որոշումն իմանալու